

דברי תורה מאת
רבי מנחם מנדל
פוזמניץ שליט"א
(רעוא דרעוין)
פרשת דברים תש"פ
ביהמ"ד באר ישראל

גיליון ל"ט
פר' דברים
תשפ"ז

עשו מואב ועמון כנגד סיחון ועוג

בני עשו

משה רבנו עומד ומונה בפני בני ישראל את הדרך שעברו במדבר, ואת מה שארע בעוברים סמוך לארץ אדום, מואב ועמון, והמלחמות עם סיחון ועוג.

וכך ציוה הקב"ה את משה רבנו (דברים ב ב-ו): 'ואת העם צו לאמר אתם עוברים בגבול אחיכם בני עשו היושבים בשעיר וייראו מכם ונשמרתם מאד. אל תתגרו בם כי לא אתן לכם מארצם עד מדרך כף רגל כי ירושה לעשו נתתי את הר שעיר'.

אף שהמעשה עם אדום כבר נאמר בפרשת חוקת, אבל יש כאן תוספת דברים, שהקב"ה הודיע להם שבני עשו ייראו מהם, ואת הציווי 'ונשמרתם מאד'.

'וייראו מכם ונשמרתם מאד' - דהיינו בני עשו יפחדו מכם, אולם עדיין צריכים אתם להשמר מאד. ומבאר רש"י, שהשמירה הנצרכת היא מה שנאמר: 'אל תתגרו בם'.

ונשמרתם מאד

ויש לבאר בזה ביאור נפלא: מפני מה 'ונשמרתם מאד' - משום 'וייראו מכם'.

מציינו שיעקב אבינו התפלל כשיצא לקראת עשו (בראשית לב יב): 'הצילני נא מיד אחי מיד עשו, ויש לבאר מה כוונתו במה שאמר 'מיד אחי' וחזר וכפל 'מיד עשו', וכי היה ליעקב אח נוסף שהוא לא עשו?

אלא יעקב התפלל על שני דברים, 'מיד עשו' - שלא יהרגנו, ועוד הוסיף בתפילתו שהקב"ה יצילנו ממצב שעשו יתנהג אתו כאח, כחבר. והקדים את ה'אחי' עוד לפני 'עשו', כי כמו שעשו מתנהג זה אמנם גרוע ביותר, כמו שנאמר בו 'ועל חרבך תחיה' אבל 'מיד אחי' אין גרוע ממנו.

זה שאמר הקב"ה למשה, בני עשו יפחדו מכם ולכן צריכים אתם להישמר ביותר שהם לא ישפיעו עליכם מדרכיהם. וכן הוא תמיד במשך הדורות, כאשר ישראל התערבו בין האומות כשהיהודים הרגישו קרובים לגוים, הקב"ה היה צריך להביא עליהם את המצב של 'מיד עשו', כדי שלא יהיה 'מיד אחי'. וכך יהיה סכנה גשמית בגופים ולא סכנה רוחנית לנשמות.

גם במואב מציינו כן, שהרי נאמר 'ויגר מואב מפני בני ישראל' ולבסוף מואב התקרבו לישראל על יד עצתו של בלעם, והחטיאו את ישראל. הנה שמפני הפחד שרצו לקללם ולהשמידם לא עלתה בידם, אבל כשהתקרבו לישראל, בזה הצליחו לגרום נזק גדול. ולכן אומר להם משה, אמנם עשו יראים מכם, אבל זהוהו שלא תתקרבו אצלם - 'ונשמרתם מאד'.

חודשי השנה

הבן איש חי (שנה ראשונה פרשת דברים) מבאר על פי מה שנאמר בזוהר, שיעקב אבינו נטל לחלק את החודשים: ניסן אייר סיון, ואילו עשו נטל לחלקו: תמוז אב אלול. אך יעקב אבינו נתגבר עליו ולקח

את חודש אלול, ונשארו בידיו רק תמוז ואב. ולכן בחדשים אלו הגיעו לישראל פגעים רבים וחורבנות רבים, מפני שעשו שולט בחדשים אלו. אך לעתיד לבוא, יטלו ישראל מעשו אף את שני החודשים הללו, והם יתהפכו להיות ימים טובים לישראל.

כתבו **המקובלים** שקליפת עשו תיפול בזמן שיעקב אבינו יקח ממנו את האות וא"ו שנמצאת בסוף המלה 'עשו'. ואז יישארו רק עי"ן ושי"ן, וזהו מה שכתוב (ישעיה נ ט): 'עש יאכלם'.

וזה מה שאמר: 'אתם עוברים בגבול אחיכם בני עשו' - עכשיו אתם באים ולוקחים את חודש אלול שתחילתו היה שייך לעשו, 'וייראו מכם' - בחודש הזה באמת יש פחד גדול, ולכן 'ונשמרתם מאד' כמבואר במדרש ש'טוב מאד' זהו יצר הרע, כדי שלא תתגבר קליפת אדום שהיא אותיות אדם. אבל אל תתגרו ליקח מהם עוד 'כי לא אתן לכם מארצם עד מדרך כף רגל' - עד שתתגברו במעשים טובים ותוכלו לקחת מהם, כי מדרך כף רגל הוא רמז לאות וא"ו שהיא רגל, והיא סוף שמו של עשו, כמו שנתבאר.

שעיר ואדום

והנה בפשטות נראה, שהאומה שהזכיר הכתוב: 'אחיכם בני עשו היושבים בשעיר' היינו אדום, כפי המובא בפרשת חקת: 'וישלח משה מלאכים מקדש אל מלך אדום וגו' נעברה נא בארצך לא נעבור בשדה ובכרם ולא נשתה מי באר'. ואדום עונה: 'לא תעבור בי פן בחרב אצא לקראתך. ויצא אדום לקראתו בעם כבד וביד חזקה, ויש ישראל מעליו'.

אך **הרשב"ם** מבאר, שבני שעיר אין הם בני אדום, מאחר שמבואר בהמשך הפסוקים כשמשה פונה לסיחון ומבקש ממנו לעבור בארצו, ביקש (כח-טט): 'אוכל בכסף תשברני ואכלתי ומים בכסף תתן לי ושתיתי רק אעברה ברגלי', ומוסיף ואומר לו: 'כאשר עשו לי בני עשו היושבים בשעיר'. ואילו פרשת חוקת מבואר שמלך אדום יצא לקראתם בחרב ונטו מעליו, ואם כן איך יתכן שבני שעיר שמכרו מאכל ומשתה לישראל הם אדום שיצאו בחרב לקראת ישראל.

אך המעתיק של דברי הרשב"ם חלק על דבריו, שאלו הן בני עשו שיושבים בשעיר כי לא מצאנו שום יישוב בהר שעיר חוץ מאדום של עשו. ומה שכתוב שהם יצאו בעם כבד וביד חזקה, הכוונה שלא נתנו להם לעבור דרך ארצם, אבל ברגע שישאל נטו מעליהם היו אנשים מאדום שמכרו לישראל לחם ומים. וכן הוא **ברש"י** ו**באבן עזרא**, שמדובר בבני עשו, כמבואר בפרשת חוקת.

לולא חטאו היו עוברים דרך ארץ אדום

והנה כתב רש"י פעמיים בפרשה זו, שלולא החטא של בני ישראל, היו עוברים דרך ארץ אדום: 'ואתם פנו לכם וסעו המדברה דרך ים סוף' פירש רש"י, אני אמרתי להעביר אתכם דרך רוחב ארץ

אדום לצד צפון, דהיינו שכשישראל מגיעים מהמדבר מצד ים סוף, ארץ אדום נמצא למעלה מהם, וכשהם חוצים אותה לצד צפון, היו נכנסים לארץ, אך כיון שקלקלתם גרמתם לכם עיכוב.

גם בהמשך 'ונפן וניסע המדברה' חזר רש"י ומבאר, אילו לא חטאו היו עוברים דרך הר שעיר להיכנס לארץ מדרום לצפון. בתחילה כשיצאו ממצרים כתוב 'ולא נחם אלקים דרך ארץ פלשתים' זה לכיוון מערב. והקב"ה הולכים לחצות את ים סוף ולהגיע לצד המזרחי, היכן שאילת נמצאת היום, אבל עדיין יכלו לחצות דרך ארץ אדום ולהיכנס מדרום לצפון לכיוון הארץ. אבל בשביל שקלקלו, חזרו למדבר לאזור של ים סוף והתחילו לילך בדרומו של הר שעיר ומשם הלכו ממערב למזרח והתחילו לסובב את הר שעיר, ואחר כך את ארץ מואב, עד שהגיעו לצד הצפוני של ארץ מואב מצדה המזרחי, ורק משם יכלו להכנס לארץ ישראל.

מקשה רבי אליהו מזרחי, איך היו יכולים לעבור דרך הר שעיר, הרי מלך אדום יצא לקראתם בחרב, וישראל נצטוו שלא להלחם בו. אומר המזרחי, כל זה מצד החטא, הרי לב מלכים ושרים ביד ה', ואילו לא חטאו היה נותן בלבו של מלך אדום להניחם לעבור דרך ארצו.

המהר"ל בגור אריה מתרץ באופן אחר, שיכול להיות שהקב"ה היה מכניסם דרך הרוחב של הר שעיר, כמו שכתב רש"י, דהיינו לצד צפון אבל לא בתוך ארץ אדום.

מכל מקום מבואר, שלא היו ישראל רשאים ליטול את ארצם של בני אדום.

מואב ועמון

לאחר מכן נצטוו ישראל על מואב ועמון: 'ויאמר ה' אלי אל תצר את מואב ואל תתגר בם מלחמה כי לא אתן לך מארצו ירושה כי לבני לוט נתתי את ער ירושה' וגו', 'וקרבת מול בני עמון אל תצורם ואל תתגר בם כי לא אתן מארץ בני עמון לך ירושה כי לבני לוט נתתה ירושה'.

ובגמרא (ב"ק לה): מבואר החילוק שבין הציווי על עמון לציווי על מואב, אמר רבי חייא בר אבא אמר רבי יוחנן, אין הקב"ה מקפח שכר כל בריה אפילו שכר שיחה נאה. שבתו הבכירה של לוט קראה לבנה 'מואב' - מאב, וכיון שלא כיסתה הדבר אמר הקב"ה למשה: 'אל תצר את מואב ואל תתגר בם מלחמה' - מלחמה אין לערוך עמם אבל להשתעבד בהם מותר. אבל הצעירה שקראה את שם בנה 'עמון' - בן עמי, אמר הקב"ה למשה: 'וקרבת מול בני עמון אל תצורם ואל תתגר בם' - אפילו להשתעבד בהם אסור.

קני קניזי קדמוני

רש"י מבאר, שעשרה עממין נתן הקב"ה לאברהם אבינו, שבעה לישראל, וקני קניזי וקדמוני, אחת נתן

והקשה **רבנו אלחנן**, מצינו שדוד המלך שלח את יואב אל ארם נהרים ואל ארם צובא פגע במואבים וביקש לאבדם, אמרו לו: 'אל תצר את מואב'. השיב דוד המלך, כיון שהם פרצו את הגדר תחילה, כי שלחו מלאכים אל בלעם בן בעור לקלל את ישראל, ומאותה שעה הותרו ואין איסור לצור את מואב.

ותירץ ר"י, דוד דחה אותם משום שהעדיף לענות להם תשובה מן התורה, אבל אמת שהאיסור של לעשות מלחמה עם מואב זה רק שישאל לא יבואו ויעשו מלחמה מעצמם, אבל אם הם מתגרים בישראל מותר להילחם בהם, כשם שנלחמו בעגלון מלך מואב. וכן אנו מוצאים שיפתח הגלעדי נלחם בבני עמון, וזה היה משום שעמון יצאו להלחם בישראל. שהרי יפתח שלח למלך בני עמון, מה לי ולך כי באת אלי להלחם בארצי, אמר לו מלך בני עמון משום שבני ישראל לקחו את ארצי כשיצאנו ממצרים. אך היו אלו עלילות שוא, שהרי ישראל לא התקרבו כלל לגבול של בני עמון כפי שצו על ידי הקב"ה. ולכן עונה לו יפתח, לא לקח ישראל את ארץ מואב ואת ארץ בני עמון, ואת כל המבוא בתורה כאן שביקשו לעבור ולא הסכימו. אבל מלך בני עמון לא אבה לשמוע. יצא יפתח ונלחם בבני עמון עד שנתנם הקב"ה בידיו.

נשמות הצדיקים

ובאמת דעת **הרמב"ם** שהמצוה שלא להצר למואב לא נהגה לדורות, אך **הרמב"ם** פליג עליה, כי עיקר הטעם היה בגלל מה שעתיד לצאת מהם שתי פרידות טובות - רות המואביה ונעמה העמונית.

ואף שבתורה משמע טעם אחר: 'כי לבני לוט נתתי את ער ירושה' - לוט קיבל מתנה, ואם כן איך מתיישב הדבר עם הטעם שאמרו חז"ל משום שתי פרידות טובות, ומשמע שאילו לא שתי פרידות טובות היה מותר להלחם בהם, והרי יש כאן מתנה ללוט.

וביאר **הפני יהושע**, שצריכים אנו לשני הטעמים, מחמת הטעם של שני פרידות טובות לא היה אסור אלא לכלותם לגמרי, כי די שיישאו אחד או שניים כדי להוציא מהם. וכי רבי עקיבא, שמעיה ואבטליון שהיו גרים, היה איסור להלחם באומה שלהם?

לכן צריך להגיע לטעם שניתנה לבני לוט, אבל טעם זה אינו מספיק שכיון שהם פרצו תחילה כשהביאו את בלעם, הפסידו מתנתם, לכן אמר שני פרידות טובות יש לי ולכן לא נזכר להם העון עד אחר שנולדו.

והבן איש חי כתב **בבן יהודה**, שהטעם של שני פרידות טובות הוא מציל את כל האומה, כדי שבשעה שתתגייס רות היא תהיה בתו של מלך מואב, ואם האומה היתה נכבשת והיו נשארים רק יחידים, היתה נחשבת לבת הדיוט, כי בשביל למלוך צריך עם, ולכן ניצלו בזכות רות ונעמה. כדי שידעו שהם התגייסו ברצון ה' ולא יבואו לערער על כל הגזירות.

ועוד, שהרי מבואר בדברי **האור החיים הקדוש** כמה פעמים, ובפרט בפרשת בהעלותך על הפסוק: 'ובנוחה יאמר שובה ה' רבבות אלפי ישראל', שמסע בני ישראל במדבר היה בשביל לאסוף את כל ניצוצי הקדושה, 'אלפי' הוא לשון אלופים, לשון מעלה ורבנות. שיש ניצוצות קדושים ביד הסטרא אחרא, והיו כאלה שהיו נכבדים מאד, צא ולמד מרות מאיפה היא הגיעה, השורש שלה מאד גבוה מעל גבוה, ממקום המלכות.

נמצא שהמלחמה שנאסרה היא לא רק משום מה שניתן לעשו ולוט, אלא יש כאן תיקון גדול של נשמות העתידות לצאת מהם כרות המואביה ונעמה העמונית. ולכן נשאר התוקף למתנתם אף שהם פרצו והזיקו לישראל.

כיבוש סיחון ועוג

אבל גבי מלכות סיחון ועוג, הקב"ה מצוה את ישראל להלחם עמם ולכבושם, ויש להבין באלו דברים נבדלו סיחון ועוג מבני עמון ומואב.

וכפי שנתבאר, כשהקב"ה אומר למשה אל תירא, אין הכוונה לפחד גשמי, אלא שאין להם זכויות שצריך לירא מהם, ולא רק זכויות שנעשו בעבר כפי המבואר

וזכות זו גדולה יותר ממצוה של כיבוד אב ואם, שהרי כשיעקב אבינו ברח ללבן, הוא נענש על אותם השנים שלא כיבד הורים, אבל על ארבע עשרה שנה שהיה בבית שם ועבר ולמד תורה על כך לא נענש.

ויסוד זה הוא שמלוה אותנו בכל המלחמות שהיו לישראל עם העמים, מהם שנלחמו בהם ונצחום, ומהם שנצטוו שלא להילחם בהם.

תנחומי של עולא

בגמרא (ב"ק ל"ח), מובא שבתו של רב שמואל בר יהודה נפטרה. אמרו רבנן לעולא נלך וננחם אותו. לא רצה עולא ללכת יחד עם חכמים, כי סבר שדברי הניחום שהיו מקובלים בבבל הם גידופא כלפי שמיא. כי היו אומרים: 'מאי אפשר למעבד' - מה אנוחנו יכולים לעשות כנגד גזירותיו של הקב"ה?! ומשמע שאם היו יכולים לעשות דבר - היו עושים, והרי אין לנו מה לעשות כנגד רצונו, ונראים הדברים כאילו אינם מקבלים דין שמים.

הלך עולא לבדו לרב שמואל בר יהודה, ואמר לו: נאמר 'ויאמר ה' אלי אל תצר את מואב ואל תתגר במלחמה', מה עלה על דעתו של משה רבנו לעשות מלחמה, אם אין לו רשות מהקב"ה לצאת למלחמה.

אלא, נשא משה ק"ו מעצמו, אם מדין שלא באו להילחם עם ישראל מעצמם אלא רק באו לעזור למואב - שהרי בלך מלך מואב שלח למדין שיבואו לעזרתו, ולפי עצתם הפקירו את בנוותיהם כדי להחטיא את ישראל, עד שנהרגה כזבי בת צור, ועליהם אמרה התורה 'צורו את המדינים והכיתם אותם' אם כן המואבים שהתחילו בשכירתו של בלעם - לא כל שכן שצריך להילחם בהם?

יעקב התפלל על שני דברים, 'מיד עשו' - שלא ירהנו, ועוד הוסיף בתפילתו שהקב"ה יצילנו ממצב ששעשו יתנהגו אתו כאח. כחבר. והקדים את האחי עוד לפני 'עשו', כי כמו שעשו מתנהג זה אמנם גרוע ביותר, כמו שנאמר בו 'ועל חרבך תחיה' אבל 'מיד אחי' אין גרוע ממנו

אמר הקב"ה למשה רבנו, לא כשעלתה על דעתך עלתה על דעתי. אל תלחמו בהם כי שתי פרידות טובות יש לי שאני צריך להוציא מהם, רות המואביה ונעמה העמונית שמהן יצאו מלכות בית דוד.

וזה מה שאמר עולא לרב שמואל, הרי דברים קל וחומר: אם בשביל שתי פרידות ריחם הקב"ה על שתי אומות גדולות - עמון ומואב ולא החרים אותן, בתך שנפטרה אם היא כשרה והיה ראוי לצאת ממנה איזה צאצא טוב, על אחת כמה וכמה. ואם לאו, אם כן אין סיבה לחיות, אם אין משהו שצריך לצאת כבר אין סיבה לחיות.

עולא אמר ההפך ממה שהבליים היו אומרים: 'מאי הוי להו למעבד', שמשמעותו שאם אתה יכול לעשות - תבוא תעשה, אבל עולא אמר להפך, אדם בעולם הזה נמצא בשביל תפקיד, יש לו מה לעשות. ואף אם לו עצמו אין, אז יש לו ילדים שיכולים לעשות, הוא צריך להביא צאצאים לעולם שלהם יהיה תפקיד שהם יצטרכו לעשות. אבל אם אין להקב"ה שום צורך בו, אז באמת הוא לא חי בעולם הזה, לכן לא שייך לומר: אפשר למעבד.

קל וחומר שנשא משה

והנה על מה שביאר עולא שנשא משה קל וחומר בעצמו, הקשו התוס' (שם ד"ה נשא), הרי הציווי לא להתגרות במואב, היה בכלל לפני מעשה בלך ועצתו להחטיא את ישראל. ותירץ ר"ת, שכונת הגמרא שולואל שהיה הפסוק מזהיר שלא להתגרות במואב, היה נושא משה קל וחומר בעצמו לאחר מעשה מדין.

לעשו ושניים למואב ועמון שהם בני לוט בשכר מה שהלך לוט עם אברהם אבינו למצרים, ושתק כשאמר על שרה אחותי היא.

אמר ישעיה הנביא (יא יד): 'אדום ומואב משלוח ידם ובני עמון משמעתם', מבאר רש"י, שלעתידי לבוא כשירצו ישראל לכבוש את הארצות האלה, בני עמון יקבלו מה שישראל אומרים להם. אבל עכשיו, לא הגיע זמן כיבושם של אדום מואב ועמון, ולמרות שאדום סרב להעביר את ישראל בגבולו, נצטוונו בתורה גבי גרים הבאים מאדום: 'לא תתעב אדומי כי אחיך הוא'.

שורש הדברים כי לא מדובר ביחסים שבין אומות רק בשביל רווחים גשמיים, אלא צריך לשמור על אדום בגלל שיש ניצוצות קדושים, כמו עובדיה הנביא שהיה גר אדומי, וכמה תנאים קדושים שצריך לצאת מהם.

בפרשת וישלח כתוב (בראשית לו לא): 'אלה המלכים אשר מלכו בארץ אדום לפני מלך לבני ישראל', ומונה שם שמונה מלכים. אבל לאחר שמלך מלך בישראל כמו שנאמר בשאל המלך 'ומלך אין באדום', עד זמן יהיה בן יהושפט, המלך השמיני לבית יהודה, נאמר אצלו 'בימיו פשע אדום מתחת יד יהודה'.

וביאר **האור החיים הקדוש** (פר' וישלח), מה טעם כתבה התורה את כל מלכי אדום, כדי שנדע שמלכי אדום עומדים לאבדון. ומזה נבין הגאולה העתידה, כי אם היו שמונה מלכים מאדום ולאחר מכן היו שמונה מלכים מישראל, כן כנגד הזמן שישראל היו בגלות אדום, לעתיד לבוא תהיה המלכות לישראל רבות בשנים בחיצינויות ובפנימיות, ועוד יאריך ה' ימי טובה יותר מימי רעה.

בענין היראה והפחד

נוסף על מה שהבטיחם הקב"ה בבני שעיר ויראו מכם', אף לגבי סיחון מצינו כן: 'ראה נתתי בידך את סיחון מלך חשבון האמורי ואת ארצו החל רש והתגר בו מלחמה. היום הזה אחל תת פחדך ויראתך על פני העמים תחת כל השמים אשר ישמעון שמעך ורגזו וחלו מפניך'.

וכן לגבי עוג מלך הבשן: 'ונפן ונעל דרך הבשן ויצא עוג מלך הבשן לקראתנו הוא וכל עמו למלחמה אדריעי. ויאמר ה' אלי אל תירא אותו כי בידך נתתי אותו ואת כל עמו ואת ארצו ועשית לו כאשר עשית לסיחון מלך האמורי אשר יושב בחשבון'.

וכן לגבי כיבוש שבעת עממין: 'ואת יהושוע צויתי וגו' כן יעשה ה' לכל הממלכות אשר אתה עובר שמה, לא תיראום כי ה' אליהם הוא הנלחם לכם'.

יש להבין מהו הפחד מאומות העולם, שעליו ציווה הקב"ה שאין לירא כלל.

מבאר **החתם סופר**, כשהקב"ה מצווה שלא לפחד אין הכוונה על פחד גשמי, כי אם הקב"ה רוצה שישראל יצטוו, איזה פחד שייך.

ובהקדם לאורו, מביא החתם סופר את דברי המדרש: אמר רבי אלעזר, אוי לאזנים שכך שומעות, ומה אם בשעה ש'יראו מכם' - 'ונשמרתם מאד', בשעה שאנו יראים מהם על אחת כמה וכמה. אמר רבי יהושע בן לוי, מבקשים אתם שיראו מכם עסקו בתורה.

דברי רבי אלעזר ורבי יהושע בן לוי משלימים זה את זה, כי יש לירא מזכות כיבוד אב שהיה לעשו, כמו שאמר רשב"ג שלא היה מי שכיבד את אבא שלו יותר מעשו, שהיה מתלבש לכבודו.

וכן במלחמת עוג מלך הבשן, משה רבנו פחד מ'ויבוא הפליט' - שעוג בא להגיד לאברהם אבינו שנשבה לוט, הוא פחד מהזכויות שיש לעוג מלך הבשן. **ובזהר** כתוב, שמשם פחד מעוג מלך הבשן שהיה מבאי ביתו של אברהם ושמו נימול אף הוא.

לא היה למשה שום פחד גשמי, אלא פחד מזכויות רוחניות שיעמדו למי שבא כנגד ישראל. וזה מה שאמר רבי יהושע, 'ונשמרתם' - עסקו בתורה, לימוד התורה הוא הזכות גדולה ביותר, וזה יש רק לישראל.

אם כן דקדק רש"י ש'היום הזה וגו' תחת השמים' נאמר בין על סיחון ובין על עוג.

מוסיף ה"ט"ז להקשות, יש להבין את הנאמר ביהושע: 'ויעמוד השמש בחצי השמים וגו' ולא היה כיום ההוא לפני ואחריו לשמוע ה' בקול איש כי ה' נחלם בישראל' הרי אצל גם משה עמדה חמה.

מתוך ה"ט"ז, אצל משה רבנו זה היה מצד הקב"ה, אבל משה לא ביקש כן, אבל יהושע הוא שאמר 'שמש בגבעון דום' וזה שאמר הכתוב: 'ולא היה כיום ההוא לשמוע השם בקול איש'.

ובאמת שאלה זו שהקשה ה"ט"ז, כבר הקשו בגמרא בע"ז (כה) וכי לא היה כיום ההוא לפני ואחריו, והרי דרשו כשם שעמדה לו חמה ליהושע כך עמדה חמה למשה, וכן מצינו שעמדה החמה לנאדיומן בן גוריון.

מתרצת הגמ' ב' תירוצים: א. אצל יהושע עמדה השמש במשך זמן רב מה שאין כן אצל משה ונאדיומן. ב. אצל יהושע היו אבני הברד, מה שאין כן במכת ברד במצרים.

ותמוה מדוע תירץ ה"ט"ז שמש לא ביקש ויהושע ביקש, הרי הגמרא הקשתה ותירצה בענין אחר.

אבל באמת צריך להתבונן, דכיון שנאמר: 'ולא היה כיום ההוא לפני ואחריו לשמוע ה' בקול איש' משמע כפירוש ה"ט"ז, שהחידוש הוא מה שהקב"ה שמע בקול אדם להעמיד את החמה.

יהושע במדרגת איש

יהושע בן נון הגיע למדרגת איש, כמו שנאמר על משה 'איש האלוקים', והשלים את התיקון שהתחיל משה רבינו. משה מל את ישראל כשיצאו ממצרים, אך דור המדבר לא מלו, ויהושע מל אותם בכניסתם לארץ והשלים התיקון, ולא רק במעשה המילה החיצוני, אלא הוסיף עוד שלימות עוד פנימיות על ידי שתיקן מצות פריעה.

וכך דרשו חז"ל (ברכות נד): מאי אבני אלגביש, תנא אבנים שעמדו על גב איש וירדו על גב איש, עמדו על גב איש - זה משה דכתיב: 'והאיש משה ענו מאד' וכתבי: 'ויחדלו הקלות והברד ומטר לא נתך ארצה'. ירדו על גב איש - זה יהושע דכתיב: 'קח לך את יהושע בן נון איש אשר רוח בו' וכתבי: 'ויהי בנוסם מפני בני ישראל הם במורד בית חורון וה' השליך עליהם אבנים גדולות'. אף בזה השלים יהושע את מעשהו של איש האלקים - מכת ברד.

וכן מה שעמדה לו חמה שעות מרובות ממש, הוא סוף התיקון, כי הנרצה בעמידת החמה הוא, למען אחל תת פחדך תחת השמים, וזה נשלם על ידי יהושע שכל האומות יראו מישראל.

נמצא שאכן התיקון הושלם על ידי יהושע והוא שהביא את ישראל לדרגתם ויכול היה לגזור 'שמש בגבעון דום', אך זה המשך לתיקון שהתחיל משה, במילה, במכת ברד ובעמידת החמה במלחמת סיחון ועוג, ואף מעשה משה בכלל: 'לא היה כיום הזה לפני ואחריו לשמוע ה' בקול איש'.

ולעיתים לבוא כשנבוא לתיקון השלם, ונתבוא הגאולה על ידי משה שהוא הגואל הראשון והוא הגואל האחרון, דרשו חז"ל (שמו"ר י"ב ב) שאף במלחמת גוג ומגוג יהיו אבני אלגביש, נמצא שיהושע הוא הוסיף והעמיק את מה שהתחיל משה, והוא מקרב אותנו אל הגאולה השלימה שתבוא על ידי משה.

ניצוצות שנתגלגלו בעשו

ולכאורה יש כאן תמיהה גדולה, מדוע אצל מואב ועמון נצטוו שלא להלחם בהם מחמת שתי פרידות טובות הצריכות לצאת מהם, וכן אצל עשו שעתידי היה לצאת עובדיה הנביא שהיה גר אדומי, וכן מה שכתב האריז"ל בספר הליקוטים על הפסוק: 'ויאהב יצחק את עשו כי ציד בפיו', כי מה שאהב יצחק את יעקב הוא בשביל האור שהיה בפיו של עשו, ורצה להעלות ממנו את ניצוצות הקדושה, ולכן ראשו של עשו נקבר במערת המכפלה².

יש רחמים יש התפשטות. והיכן שיש קליפות שם נמצא הפחד, כי צריך לעשות גדרים וסייגים להיזהר מהחטא, כי החטא מביא הקליפות ומחזק את הסט"א. וכן הדין הוא ההלכה, שההלכה מבררת את הטוב מהרע, ויראת החטא באה מצד הדין, שלא לעבור חלילה על שום הלכה.

וזה שביארו המפרשים בדברי רבי יוחנן בן זכאי: רבי יוסי הכהן חסיד, רבי שמעון בן נתנאל ירא חטא, 'חסיד' שייך לצד העשייה, לעשות לפני משורת הדין. 'ירא חטא' הוא ההימנעות, לא לעבור על שום דין, וזו הזהירות המופלגת להתרחק ממקום הדינים, ממקום הקליפות.

כל המושג של הצמצום בעולם הוא כדי שתהיה בחירה, אבל כשהקדושה מתפשטת כשיועדים לחיות במציאות של כבודו מלא עולם, אז אין שום דין.

בני הנפילים

כתב רש"י (במדבר כ"ג), אם חשבון שהיא עיר חזקה היתה מלאה ביתושים, לא היו יכולים לכבוש אותה, וכן אף אם סיחון היה יושב בכפר חלש, לא היו יכולים לכבושו, על אחת כמה וכמה שסיחון שהיה גיבור והיה יושב בחשבון שהיא מדינה חזקה לא היו יכולים לכבושו.

והקשה רבי **צדוק הכהן בפרי צדיק** (פר' בלק), הרי אם סיחון היה יחידי בכפר חלש ודאי שיש דרך לנצחו. וביותר, מה המשמעות שחשבון היא עיר חזקה כל שאפילו היתה מלאה יתושים אי אפשר לכבושה, הרי ימצאו דרך לעלות על החומה ולפתוח את שעריה ולהרוג את היתושים.

צריך לשמור על אדם בגלל שיש ניצוצות קדושים, כמו עובדיה הנביא שהיה גר אדומי, וכמה תנאים קדושים שצריך לצאת מהם

אומר רבי צדוק, אין הכוונה על חוזק וכח גשמי, אלא על הכח של זה לעומת זה עשה אלקים, כשם שבקדושה דוד המלך הוא מרכבה למידת מלכות, ובקדושת המקום ירושלים היא מקום השכינה, כך לעומת זה יש קליפת מלך כפי שנתבאר ששתי פרידות טובות באות מן המלכות דוקא, ויש את קליפת המקום - ארץ סיחון.

סיחון ועוג היו אחים מבני הנפילים, עוג ניצל מן המבול על ידי שעמד בצידו התיבה שם המים הצטננו וסיחון היה בארץ ישראל, ולכן אף אדם לא יכל לעשות עמם מלחמה.

'כי אש יצאה מחשבון', היינו קליפת חשבון שהיא מקומו של סיחון, וכנגדה בקדושה - ירושלים, וזה שנאמר (עובדיה א יח): 'והיה בית יעקב אש' - היינו תורתו של יעקב אבינו 'ובית יוסף להבה' - שהוא המשפיע למידת המלכות שהיא בבחינת קדושת תורה שבעל פה, והיא תבנה את חשבון.

עמדה חמה למשה

אמר הקב"ה למשה (ב כד-כה): 'ראה נתתי בידך את סיחון מלך חשבון האמורי וגו' היום הזה אחל תת פחדך ויראתך על פני העמים תחת כל השמים'.

וכתב רש"י: 'תחת כל השמים' - שעמדה חמה למשה ביום מלחמת עוג ונודע הדבר תחת כל השמים.

והקשה ה"ט"ז בדברי דוד, הוא פלא גדול, שהרי הפסוק מדבר במלחמת סיחון, ומדוע ביאר כאן רש"י שהכוונה לעוג. ועוד שבמסכת עבודה זרה שם מובאת דרשה זו, מבאר רש"י שכן היה במלחמת סיחון.

מיישב ה"ט"ז, שהיה קשה לרש"י הכפילות כאן, בתחילה נאמר ההבטחה 'נתתי בידך את סיחון', ולהלן נאמר (שם פסוק לא): 'ראה החלתי תת לפניך את סיחון'.

מדברי עולא שזה 'גידופא דבבלאי', אלא צריכים לראות את העתיד לבוא אם יש להן איזה צורך, ועל כן יש לנו להתבונן מה תפקידו של עוג מלך הבשן שממנו משה היה ירא.

זכותו של עוג

כאשר לא נתן סיחון את ישראל עבור בגבולו, אמר הקב"ה למשה שיצא להלחם וירש את כל ארצו מידו, אך לא הוזכר שהקב"ה אמר לו שלא לירא מהם, כי כפי שנתבאר, כיון שהקב"ה אמר לו שיצא להלחם שוב אין למשה ול ישראל פחד.

אך במלחמת עוג מלך הבשן, ביאר רש"י שמשם רבנו פחד מהזכות שהיה לעוג כשישמש את אברהם אבינו, 'ויבוא הפליט' זה עוג. ועל זה אמר לו הקב"ה, אינך צריך לפחד זכות זו לא תעמוד לו: 'בידך נתתי אותו ואת כל עמו ואת כל ארצו'.

ויש לתמוה, מדוע נחשב הדבר לזכות, הרי כל כוונתו של עוג היתה שאברהם ישמע שנשבה לוט, ויצא למלחמה לפדותו ויהרג, ויקח את שרה לאשה.

מבאר החזקוני, על פי מה שאמר רב יהודה אמר רב (הוריות י): לעולם יעסוק אדם בתורה ובמצוות אפילו שלא לשמה, שהרי בלק מלך מואב הקריב מ"ב קרבנות כדי שבלעם יוכל לקלל את ישראל, ואף על פי כן בעבור זה זכה ויצאה ממנו רות. לכן פחד גם משה רבנו, שמאחר ועוג גרם ללוט להנצל, אף שכוונתו היתה לרעה שימות אברהם, אולי תעמוד לו זכות זו. והמהר"ל והכלי יקר כתבו, שמשם רבנו היה מסופק אם עוג בא להציל את לוט ואז תעמוד לו זכות זו, או שמא נתכוון לרעה, אמר לו הקב"ה 'אל תירא' כי כוונתו היו לרעה.

עוד נתבאר לעיל, שיש שפירשו שמשם רבנו חשש שעוג שהיה מבאי ביתו של אברהם נימול, ותעמוד לו זכות זו.

ובתרגום **יהונתן ב'פ' חקת** (כ"ל ד) כתב, שמשם רבנו ראה את עוג ופחד, אמר זהו עוג שהיה מחרף את אברהם ושרה ואומר להם אתם דומים לעצים שתולים על מעינות של מים אבל אין אתם עושים פירות. ונראה בכוונתו, שמשם היה ירא מאחר שיש בזה גם צד זכות, שמחמת שהיה מחרפם גרם להם להתפלל, הגם שכוונתו היתה לצערם. אבל הקב"ה המתין לו שיראה את הדורות שיצאו מהם ובידם ימסר, וזה שאמר לו הקב"ה למשה 'אל תירא אותו כי בידך נתתי אותו'.

ניצוצות שנתגלגלו בעוג

ובדברי המקובלים מצינו את שורש בחינתו של עוג, ומחמת זה היה משה ירא. הנה בספר **חסד לאברהם** (מעין חמישי נהר כה) כתב, ש'בשן' הוא ראשי תיבות שמעון בן נתנאל, הוא תלמידו של רבן יוחנן בן זכאי, שעליו אמר רבי יוחנן בן זכאי (אבות פ"ב מ"ח): שמעלת רבי שמעון בן נתנאל שהוא ירא חטא, וזה היה ניצוץ קדושה שהיה בעוג, ולכן נפלה יראתו על כל הרואה אותו.

וכנגד זה אמר הקב"ה למשה רבנו 'אל תירא אותו'. וניתן ביד משה, וכן היה רבי יוחנן בן זכאי רבו של רבי שמעון בן נתנאל, שורש זרוע ימין דמשה. ודקדק **ב'אם לבניה' לרבי משה זכות**, שזה שאמר הכתוב: 'כי אותו נתתי בידך', 'בידך' רבן יוחנן בן זכאי שהיה אחד מזרועותיו של משה ועל ידו יתקן. ועוד ש'רבן יוחנן בן זכאי' עולה בגימטריה 'שמעון', להורות שעניינו היה לתקן את שמעון. ולכן נקרא 'בן נתנאל' כי רומז על 'כי בידך נתתי אותו', וכמו שמתרגם אונקלוס בשן - מתנן, דהיינו לשון מתנה.

עוד הוסיף **בקהלות יעקב** (יו"ט, אות שמ) שהטעם שהיה רבי שמעון בן נתנאל ירא חטא, כי היה צריך ליראה גדולה כי לקליפה יש צד שליטה עליו, ושמה יחזור ויתאחד בה.

כל הענין של פחד זה ממקום של דין ושל יראה, כי הדין הוא הקליפות והצמצום, אבל כשיש מיתוק

א. **ובדעת זקנים מבטלי התוס'** מובא, שאמו של עוג היתה מעוברת קודם המבול ונישאה לחם, ונכנסה לתיבה ואחר כך נולד סיחון.
ב. ולימות המשיח נאמר: 'והאבדתי חכמים אדום', כי לא יקבלו גרים מאדום, כי כבר לא ישאר כלום הכל יהיה מסודר.

וכתב **רבי לוי יצחק מברדיטשוב** (קדושת לוי פר' תולדות), שהתענוג של הצדיקים הוא במה שמעלים ניצוצות שניצודו בין הקליפות, ומעלים אותם בתורה ובתפילות שלהם. והניצוצות שהיו בפיו של עשו הם שמעיה ואבטליון, רבי מאיר ורבי עקיבא.

עובדיה הנביא

כתב **השפתי כהן** (בראשית לג טו) מגורי האר"י, לפי שעשו אמר: 'אציגה נא' זכה להעמיד גרים שהם מוצגים אצל יעקב. 'אציגה' בגימטריה 'עובדיה' הנביא, שהיה גר אדומי וניבא על מפלת אדום.

ומקור הדברים הוא מדברי הגמרא (סנהדרין לט:) מפני מה התנבא עובדיה על אדום, אמר אפרים מקשה תלמידו של רבי מאיר משום רבי מאיר עובדיה גר אדומי היה.

ולפני כן נאמר שם: אמר רב אבא גדול שנאמר בעובדיהו יותר ממה שנאמר באברהם דאילו באברהם לא כתיב מאד, אלא 'עתה ידעתי כי ירא אלהים אתה', ואילו בעובדיהו כתיב: 'ירא אלהים מאד'.

מאוד אלו אותיות אדום, והיראה והפחד כבר מצאנו אותו באדום, במה שאמר הקב"ה למשה רבנו 'ויראו מכם'.

רבי עקיבא בן גרים

וכן מצינו (פסחים כב:) ששמעון העמסוני היה דורש כל אתין שבתורה, כיון שהגיע לאת ה' אלקיך תירא, פירש. כי מה אפשר לרבות שהוא דומה להקב"ה. עד שבא רבי עקיבא, ודרש לרבות תלמידי חכמים.

רבי עקיבא שהיה בן גרים ובא מאדום, ידע מה היא יראה שהיתה טמונה בשורשו, ועל כן חידש שירת ה' נמצאת בתוך התלמידי חכמים, כי הם מחוברים ביראת ה', ובגלל שהם פוחדים צריך להישמר מהם, כמו שכתוב: 'ויראו מכם' - 'ונשמרתם מאד', אם יש בהם בחינה של יראה יש להישמר.

אל תירא אותו

אבל אצל עוג מלך הבשן הציווי הוא, הפך הציווי מבני עשו: 'ונשמרתם מאד', אלא 'אל תירא', כי יש שני אופנים של פדיון נשמות מבין הגוים, וכמו שכתב **האור החיים הקדוש** (פר' ויחי) שבזמנים הראשונים היו מתבררים מהקליפה נפשות גדולות, והן היום הגם שמתגיירים, היות שתמו ניצוצי הקדושה מתוך הקליפה ולא נשארו כי אם בעקבות, גם כח המברר בבחינה עצמה קטנה, והוא סוד אמרם עקבות משיחא.

פעמים הנפש הקדושה נדבקת בנפש הטמאה לאונסה, כמו 'ותדבק נפשו בדינה בת יעקב' ועל ידי זה נשאבו ניצוצות הקדושה, כנפשו של רבי חנינא בן תרדיון, והוא סוד 'הארץ רחבת ידים' - 'רחב'ת' ראשי תיבות רבי חנינא בן תרדיון.

ופעמים הנפש יוצאת מעצמה והולכת, זה סוד הגרים שבאים לחסות תחת כנפי השכינה, וכרות בתו של עגלון מלך מואב, ועוד שהיא באה ממקום מגונה של לוט ובתו, וכן נעמה העמונית שבאה מביתו הצעירה של לוט. וכל זה רק כי לוט היה בעל מדרגה גבוהה, משום שגם בבחינה הרע יש דרגה זו למעלה זו, כי יש באומות העולם מהם מלכים מהם שרים ומהם פשוטי העם.

אבל אחר שנתבררו ניצוצות הקדושה אין צריך להשאיר את המלכים, וכמו שמצינו אצל שכם, מיד אחר הבירור עם דינה, הלכו שמעון ולוי והרגו את כל שכם.

ויש להתבונן בדבר נפלא, שתחילה יעקב פחד מהאומות ואמר לשמעון ולוי (בראשית לד ד): 'ונאספו עלי והכנינו ונשמדתי אני וביתי', אך נאמר (שם לה ה): 'ויסעו ויהי חתת אלקים על הערים אשר סביבותיהם', האומות פחדו מבני יעקב, כמו הפחד אצל סיחון ועוג 'היום הזה אחל תת פחדך'.

אומר הבני יששכר באגרא דפרקא (אות שפה), נאמר

על עובדיה הנביא שהיה ירא את ה' מאד, את ה' לרבות תלמידי חכמים, ותיקן מה שיעקב אבינו פחד מעשו 'וירא יעקב מאד', 'מאד' אותיות אדום, וכן רבי עקיבא שהיה בן גרים ובא מאדום, דרש 'את ה' לרבות תלמידי חכמים'.

וכמו שמשה רבנו היה מתיירא מעוג מלך הבשן, שלא תעמוד לו זכות רבי שמעון בן נתנאל שהיה ירא חטא, כך פחד יעקב אבינו שלא תעמוד לעשו זכות שעתידי לצאת ממנו עובדיה.

אך יש להבחין כמו שנתבאר, כי מעשו יצאו גרים ממש, וכן מלוט יצאו מזרעו שתי פרידות טובות, אבל אצל עוג מלך הבשן היה זה עניין של נשמה שנדבקה כמו אצל דינה.

נשמת רבא משורש נעמה העמונית

וכן גבי לוט **מובא בלקוטי תורה מהאריז"ל**, שנשמתו של רבא היתה משורש נעמה העמונית בת לוט - 'רכושו בן אחי' ראשי תיבות 'רבא'. כי כשהמלכים - הקליפות שבו את לוט, שבו גם את הנשמה של רבא שהיתה שם. וזה שנאמר: לוט בן אחי אברם כי אותיות 'רבא' נמצאות בתיבת 'אברם'.

והוא שאמר אברהם: 'בלעדי רק אשר אכלו הנערים' - 'בלעדי רק אשר' רמז בראשי התיבות 'רבא' - שהציל את נשמתו של רבא.

והטעם שהזכיר האר"י רק שרבא יצא מנעמה העמונית, אף שדוד המלך וכל שלשלת בית דוד יצאו מרות המואביה, כי לא מנה צאצאים שהם עצמם הגרים, אלא רק בענין שורש הנשמות, ובאותה מלחמה יצאה מיד הקליפות.

המלחמה שנאסרה היא לא רק משום מה שניתן לעשו ולוט, אלא יש כאן תיקון גדול של נשמות העתידות לצאת מהם ברות המואביה ונעמה העמונית. ולכן נשאר התוקף למתנתם אף שהם פרצו והזיקו לישראל

ואם נתבונן נראה, שכשם שענינו של רבי שמעון בן נתנאל היה יראת חטא, כן אצל רבא העמיד את היראה לעיקר גדול, כמו שמצינו (שבת לא.) שאמר רבא, בשעה שמכניסים אדם לדין, שואלים אותו: נשאת ונתת באמונה, קבעת עתים לתורה, עסקת בפריה ורביה, ציפית לישועה, פלפלת בחכמה, הבנת דבר מתוך דבר, ואפילו הכי אי יראת ה' היא אוצרו אין, אי לא לא.

רבי חנינא בן תרדיון

וכן אצל רבי חנינא בן תרדיון, מספרים חז"ל (ע"ז יח.) שהיה מקהיל קהילות ברבים ומלמד תורה, וכשחלה רבי יוסי בן קיסמא הלך רבי חנינא בן תרדיון לבקרו, אמר לו: חנינא אחי אינך יודע שהמליכו את רומי מן השמים והחריבה את בית המקדש והרגה את החסידים, ואתה שיושב ומקהיל קהילות ומלמד לרבים וס"ת מונח לך בחיקך, אמר לו: מן השמים ירחמו. אמר לו: אני אומר לך דברים של טעם ואתה אומר לי מן השמים ירחמו?! תמה אני אם לא ישרפו אותך עם ספר תורה.

שאל רבי חנינא בן תרדיון: רבי מה אני לחיי עולם הבא? אמר לו כלום מעשה בא לידך? ודבר נורא הוא, רבי חנינא מקהיל קהילות ברבים ומוסר את הנפש ללימוד התורה, ורבי יוסי שואל אותו כלום מעשה בא לידך?!

אמר לו רבי חנינא: ארנק היה בידי עם מעות של פורים והתחלף לי במעות של צדקה וחללקתי לעניים, אמר לו: אם כן, מחלקך יהא חלקי ומגורלך יהיה גורלי.

אף שרבי חנינא הקהיל קהילות ברבים ולימד תורה במסירות נפש, אבל הוא נבחן במעות של פורים וצדקה שנתחלפו לו, כשהוא דן לעצמו ושם יראת החטא גורמת לו להחמיר על עצמו.

משה רבנו לא רוצה לאבד את סיחון אולי יש כאן זכויות, אולי יש נשמה שצריכה לבוא, אבל הקב"ה אומר לו כאן התיקון כבר נעשה, שלא כמו אצל עשו עמון ומואב שם היו נשמות גבוהות שהיו צריכים לבוא ממש בגוף, לפדות אותם ולהגיע.

מבני בניו של המן

הקב"ה שלח את שמואל הנביא לצוות על שאלו להכרית את זרע עמלק, אבל שאלו חמל על הצאן ועל אגג, ובאותו הלילה העמיד אגג המשך לזרע עמלק.

ויש לתמוה הרי אמרו חז"ל (גיטין טז:) מבני בניו של המן למדו תורה בבני ברק, מבני בניו של סיסרא למדו תינוקות בירושלים, מבני בניו של סנחריב למדו תורה ברבים. ואם היה מוחה שאלו את זרע עמלק לגמרי לא היה מפסיד מן מלכותו, אבל מהיכן היו באים בני בניו של המן בבני ברק?

כדי שכח טומאה גדול כאגג מלך עמלק ישרא בעולם, ויצלח בידו שעוד מאותו הלילה יצא המן, צריך שיהיה לו חיזוק מכח של קדושה, וכח הקדושה הם הם בני בניו של המן שלמדו תורה בבני ברק.

גם אצל עוג מלך הבשן, מה שנתן לו כח קיום הוא מה שהיה טמון בו - נשמת רבי שמעון בן נתנאל והוא כח יראת החטא, לכן אמר הקב"ה למשה: אל תירא אותו.

הקשה **בבן יהודה** מדוע לא הזכירה הגמרא, מבני בניו של עוג מלך הבשן יצא רבי שמעון בן נתנאל?

מבאר הבן איש חי, אצל המן סיסרא וסנחריב מדובר בצאצאים ממש, אבל אצל עוג מלך הבשן זה שייך לשורש הנשמה של רבי שמעון בן נתנאל שהיתה בתוך הקליפות, כמו שנתבאר שנשמתו של רבא היתה קשורה ללוט, ונשמתו של רבי חנינא בן תרדיון יצאה משכם.

אך יש מצבים שהתיקון כבר הושלם, וזה סוד חטא של שאלו, כי בהריגת אגג מלך עמלק היה נשלם מחיית עמלק, אך ממה שנתעבב נולד מזה המן, ובשביל שיהיה קיום לטומאה, צאצאי המן ממש למדו תורה בבני ברק, אך לא היו כאן עוד ניצוצות בתוך הקליפות.

משה רבנו רצה להשלים את תיקון הקליפה של עוג מלך הבשן, והיה ירא שמא יש אחיזה של הקליפה בקדושה, אמר לו הקב"ה אל תירא אותו כי בידך נתתי אותו, כבר נשלם התיקון הזה.

עמלק נגד הדעת

עוד ענין מצינו בספר **'חסד לאברהם'** (בנו של התפארת שלמה, פר' שלח), שסיחון ועוג רומזים למלחמה בעמלק. הנצחון על שבע האומות הוא כנגד שבע המידות, כי כמו שיש שבע מידות בקדושה יש שבע מידות מהסטרא דמסאבא, זה לעומת זה עשה אלקים. על ידי שאדם מתקן עצמו ואת שבע המידות הקדושות, על ידי זה הוא גורם ששבע המידות של הצד הרע יכלו מעצמן ולא יהיה להן קיום.

אבל ראשית גוים עמלק, עמלק הוא נגד הדעת, לכן אמרה התורה: 'והיה בהניח ה' אלקיך לך מכל אויבך מסביב' אז 'תמחה את זכר עמלק' כי הוא השורש היותר עליון של שבע האומות.

זה כוונת רש"י (דברים ג כג), במה שאמר משה שבשעה שכבשתי ארץ סיחון ועוג ושבתני שמא הותר הנדר, ולכן הפציר משה רבנו וביקש בתפילה שייכנס לארץ כי על ידו יבנה בהמ"ק ולא ייחרב לעולם, כי אחר שכבשתי את סיחון ועוג כבר אפשר שהכל מתוקן, אך בני ישראל לא היו ראויים.

יעזרנו הקב"ה שנוזה לראות בבניין בהמ"ק השלישי על תפארתו בקרוב ממש, ולהתבשר בבשרות הגאולה השלימה.